

Sygn. akt IV KK 13/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej,

w sprawie **M. C.**

skazanego z art. 158 § 2 k.k., art. 19 § 1 k.k. w zw. z art. 191 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i innych

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 6 lutego 2020 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 6 lipca 2018 r., sygn. akt IX Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IX K (...),

1) uchyla pkt I ppkt 2 zaskarżonego wyroku, tj. w części dotyczącej zmiany podstawy prawnej wymiaru kary orzeczonej za czyn przypisany oskarżonemu w pkt. I wyroku Sądu I instancji i w tym zakresie przekazuje sprawę M. C. Sądowi Okręgowemu w K. w celu ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym,

2) w pozostałej części oddala kasację jako oczywiście bezzasadną,

3) zarządza zwrot opłaty od kasacji w kwocie 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł uiszczonej przez M. C. .

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IX K (...), uznał M. C. za winnego:

1. popełnienia czynu stanowiącego przestępstwo z art. 18 §2 k.k. w zw. z art. 158 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 156 §2 k.k. w zw. z art 65 §1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
2. popełnienia czynu stanowiącego przestępstwo z art. 263 §2 k.k. w zw. z art. 65 §1 k.k. i za to na podstawie art 263 § 2 k.k. w zw. z art 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
3. popełnienia czynu stanowiącego przestępstwo z art 18 § 2 k.k. z zw. art 191 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 191 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
4. popełnienia przestępstwa z art. 288 § 1 kk w zw. z art. 65 § 1 kk i za to na podstawie art. 288 §1 kk w zw. z art. 65§ 1 kk wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;

Jako karę łączną Sąd I instancji wymierzył M. C. karę 2 lat pozbawienia wolności.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 6 lipca 2018 r., sygn. akt IX Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w części dotyczącej opisu czynów, podstawy skazania, podstawy wymiaru kary oraz kary w ten sposób, że:

1. uchylił punkt VI wyroku;
2. w podstawie prawnej wymiaru kary za czyn przypisany w punkcie I wyroku w miejsce przepisu art. 156 § 2 kk wskazał przepis art. 158 § 2 k.k.;
3. co do czynu przypisanego w punkcie II wyroku ustalił, iż oskarżony posiadał co najmniej 21 sztuk naboju do broni palnej, a nadto orzeczoną za ten czyn karę łagodzi do 7 miesięcy pozbawienia wolności;

4. w części dotyczącej czynu przypisanego w punkcie IV wyroku podstawę prawną wymiaru kary uzupełnił o przepis art. 19 § 1 kk, a nadto orzeczoną za ten czyn karę złagodził do 8 miesięcy pozbawienia wolności;
5. w części dotyczącej czynu przypisanego w punkcie V zmienił jego opis w ten sposób, że słowa: „dokonali zniszczenia” zastąpił słowami „dokonały zniszczenia” a słowa „polecili im popełnienie” zastąpił słowami „nakłonił je do popełnienia” a nadto czyn ten zakwalifikował z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., podstawę prawną wymiaru kary uzupełnia o przepis art. 19 § 1 kk, a orzeczoną za ten czyn karę łagodzi do 8 (ośmiu) miesięcy pozbawienia wolności;
6. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone, za czyny przypisane oskarżonemu w punktach I, II, IV i V zaskarżonego wyroku kary jednostkowe łączy i jako karę łączną wymierzył oskarżonemu karę roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności;
7. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 300 zł, tytułem opłaty za obie instancje.

W pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Obrońca osk. M. C. wniósł kasację od powyższego wyroku sądu odwoławczego formułując – obok zarzutów, które zostały uznane za oczywiście bezzasadne, a wobec braku potrzeby odnoszenia się do nich w pisemnych motywach, nie będą również przytaczane – także zarzut rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa procesowego, tj. art. 443 k.p.k., w wyniku dokonania zmiany na niekorzyść oskarżonego kwalifikacji prawnej czynu zarzuconego skazanemu, a dotyczącego nakłonienia P. K. i C. T. do pobicia S. J. , a ponadto poprzez zmianę na niekorzyść skazanego przez Sąd Okręgowy w K. podstawy prawnej skazania M. C. za popełnienie czynu w pkt I wyroku Sądu Rejonowego w K., a dot. popełnienia przestępstwa na szkodę S. J. - w sytuacji, gdy zarówno wyrok Sądu Okręgowego w K. w sprawie sygn. akt III K (...), jak i wyrok Sądu Rejonowego w K. w sprawie sygn. akt IX K (...), został zaskarżony jedynie na korzyść skazanego, a tym samym Sądy nie mogły wydać w stosunku do skazanego orzeczeń surowszych, niż orzeczenie wydane przez Sąd

Okręgowy w K. jako Sąd 1 instancji w sprawie sygn. akt: III K (...), a następnie uchylone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie sygn. akt: II AKa (...).

Podnosząc te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 27 września 2017 r., w sprawie sygn. akt IX K (...) oraz wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 lipca 2018 r., w sprawie sygn. akt IX Ka (...) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. .

Odnosnie czynu zarzuconego skazanemu w pkt I wyroku Sądu Rejonowego w K. autor kasacji wniósł o umorzenie postępowania z uwagi na przedawnienie karalności czynu przy przyjęciu kwalifikacji prawnej czynu w sposób, w jaki uczynił to Sąd Okręgowy w K. w sprawie sygn. akt III K (...), tj. przy przyjęciu, iż skazany dopuścił się popełnienia przestępstwa z art. 288 par 1 k.k. kierując się z zasadą określoną w art. 443.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja wniesiona w tej sprawie przez obrońcę osk. M. C. okazała się zasadna jedynie w części, w której podnosząc zarzut naruszenia dyrektywy wynikającej z przepisu art. 443 k.p.k., skarżący upatrywał wskazanego uchybienia w zmianie podstawy prawnej skazania dokonanej na niekorzyść oskarżonego przez Sąd Okręgowy w K. za czyn opisany w pkt I wyroku Sądu Rejonowego w K. , a dot. popełnienia przestępstwa na szkodę S. J. . Zdaniem autora kasacji, przy ponownym rozpoznawaniu tej sprawy granice orzekania na niekorzyść w/w oskarżonego wynikały z treści pierwszego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 lutego 2011 r., sygn. akt III K (...) – orzekającego wtedy, jako Sąd I instancji – a także wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IX K (...) – przy uwzględnieniu faktu, że w obu wypadkach zwykle środki odwoławcze zostały wniesione tylko na korzyść osk. M. C.. Tym samym, wprowadzenie przez Sąd Okręgowy w K. - w zaskarżonym obecnie wyroku - do podstawy wymiaru kary surowszego przepisu art. 158 § 2 k.k., nastąpiło z rażącym naruszeniem zakazu wynikającego z treści art. 443 k.p.k.

Pogląd skarżącego o naruszeniu w niniejszej sprawie przez Sąd I instancji ograniczeń przewidzianych w przepisie art. 443 k.p.k., należało podzielić.

Niezależnie od tego, że już w akcie oskarżenia kwalifikacja prawna czynu opisanego ówczesnie w pkt XXVI nie odpowiadała juredyycznemu obrazowi przedstawionego tam zachowania oskarżonego (zamieszczony tam opis przewidywał ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci ciężkiego kalectwa), kolejne rozstrzygnięcia sądów jeszcze bardziej ten obraz wypaczały. Prokurator zakwalifikował czyn z pkt XXVI aktu oskarżenia zarzucony osk. M. C. jako przestępstwo z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. Sąd Okręgowy w K. w wyroku z dnia 14 lutego 2011 r., sygn. akt III K (...) – orzekający wtedy jako Sąd I instancji, uznał osk. M. C. za winnego czynu zarzuconego mu w pkt XXVI aktu oskarżenia, który zakwalifikował jako przestępstwo z art. 288 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k. – przyjmując przepis art. 288 § 1 w zw. z art. 11 § 3 k.k. za podstawę wymiaru kary 10 miesięcy pozbawienia wolności. Rozstrzygnięcie to zostało zaskarżone apelacją wniesioną przez obrońcę osk. M. C. Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 31 stycznia 2012, sygn. akt II AKa (...), uchylił wyrok Sądu I instancji m.in. w odniesieniu do czynu z pkt XXVI aktu oskarżenia i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K.. Jednocześnie, sąd odwoławczy stwierdził, że pozostawienie opisu tego czynu z aktu oskarżenia i przyjęcie kwalifikacji prawnej z art. 288 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. – jest wewnętrznie sprzeczne, co uniemożliwia dokonanie kontroli instancyjnej w tym zakresie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IX K (...), uznał osk. M. C. za winnego czynu zarzuconego mu w pkt XXVI aktu oskarżenia, który zakwalifikował jako przestępstwo z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 158 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 156 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. Już na tym etapie doszło do naruszenia zakazu *reformationis in peius*, bowiem przyjęta kwalifikacja z art. 158 § 2 k.k. determinowała rozstrzygnięcie oczywiście surowsze od poprzedniego, które odwoływało się do dyspozycji art. 288 § 1 k.k. i art. 158 § 1 k.k.

W apelacji wniesionej od tego wyroku obrońca oskarżonego zamieścił wprawdzie zarzut naruszenia art. 443 k.p.k., poprzez wydanie orzeczenia wobec

oskarżonego surowszego niż orzeczenie wydane w dniu 14 lutego 2011 r. przez Sąd Okręgowy w K. w sprawie sygn. akt III K (...), które zostało uchylone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31.01.2012 r. w sprawie sygn. akt II AKa (...), w sytuacji, gdy apelacja od wyroku Sądu Okręgowego w K. złożona została jedynie na korzyść oskarżonego – ale bez wątpienia uchybienie to odnosił do rozstrzygnięcia Sądu I instancji dotyczącego innych czynów osk. M. C.. Jednoznacznie świadczy o tym stosowny fragment uzasadnienia środka odwoławczego, w którym naruszenia zakazu upatrywano w wymierzeniu kar 10 miesięcy pozbawienia wolności za czyny: XXVIII i XXXI aktu oskarżenia. Wskazano przy tym, że *„Przed przekazaniem sprawy przez Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem wydanym w dniu 31.01.2012 r. w sprawie II AKa (...) do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 14 lutego 2011 r. wydanym w sprawie sygn. akt III K (...) odnośnie czynów zarzuconych oskarżonemu w pkt XXVIII i XXXI aktu oskarżenia uznał oskarżonego winnym popełnienia tychże czynów i skazał go za każdy z tych czynów na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności”*. Zatem, zarzut obrazy art. 443 k.p.k. przez Sąd I instancji, w ogóle nie był odnoszony do rozstrzygnięcia dotyczącego czynu z pkt XXVI aktu oskarżenia. Tak też ocenił tę sytuację Sąd Okręgowy, który orzekając poza granicami apelacji zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w postawie prawnej wymiaru kary za czyn przypisany w pkt I wyroku w miejsce przepisu art. 156 § 2 k.k., wskazał przepis art. 158 § 2 k.k. Charakter tej zmiany podkreślono przy tym wprost odwołując się do dyspozycji przepisu art. 455 k.p.k. jako normy umożliwiającej dokonanie korekty podstaw wymiaru kary m.in. w części odnoszącej się do czynu opisanego w pkt I wyroku Sądu Rejonowego (tj. czynu z pkt XXVI aktu oskarżenia). Podkreślono zarazem, że nastąpiło to *„z zachowaniem zasad wynikających z tego przepisu”*.

W kasacji obrońcy podniesiono obecnie zarzut naruszenia art. 443 k.p.k. w odniesieniu do czynu z pkt I wyroku Sądu Rejonowego (czyn XXVI z aktu oskarżenia) przez zastąpienie normy art. 156 § 2 k.k. jako podstawy prawnej wymiaru kary – normą art. 158 § 2 k.k., który przewiduje znacznie surowszą sankcję. Także w zakresie czynu opisanego w pkt V wyroku Sądu Rejonowego miałyby dojść do obrazy art. 443 k.p.k. w wyniku poczynienia ustaleń faktycznych mniej korzystnych dla oskarżonego. Analiza sytuacji wykreowanej rozstrzygnięciami

sądów obu instancji prowadzi do wniosku, że w części dotyczącej czynu z pkt XXVI aktu oskarżenia do rzeczywistego naruszenia zakazu *reformationis in peius* doszło w tej sprawie na poziomie sądów obu instancji. Skoro wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 lutego 2011 r., sygn. akt III K (...) – przyjęto kwalifikację prawną z art. 288 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k., to po wyeliminowaniu z podstawy skazania przepisu art. 288 § 1 k.k., to przepis art. 158 § 1 k.k. wyznaczał granice odpowiedzialności karnej osk. M. C. za ten czyn. Wobec braku apelacji na niekorzyść oskarżonego niedopuszczalne było zatem zakwalifikowanie tego czynu na podstawie oczywiście surowszego przepisu art. 158 § 2 k.k., bowiem stała temu na przeszkodzie dyrektywa wynikająca z art. 443 zdanie pierwsze *in principio* k.p.k. W oczywistej sprzeczności z przyjętym opisem czynu i z tak określoną jego kwalifikacją prawną pozostawała też podstawa prawna wymiaru kary odwołująca się do przepisu art. 156 § 2 k.k. Nawet gdyby pominąć to, że jak wyżej zauważono – w tym zakresie czyn z punktu I wyroku Sądu Rejonowego nie został prawidłowo zaskarżony, bez wątpienia istniejąca sytuacja procesowa nie stwarzała sądowi odwoławczemu możliwości ingerencji z powołaniem się na dyspozycję art. 455 k.p.k., zwłaszcza w świetle treści zdania drugiego tego przepisu pozwalającego na ingerowanie w podstawę prawną skazania przez poprawienie kwalifikacji na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono środek odwoławczy na jego niekorzyść. Tymczasem, wbrew przywołanej wyżej deklaracji Sądu Okręgowego w K. o zachowaniu zasad wynikających z tego przepisu, zmiana wprowadzona zaskarżonym wyrokiem tego Sądu, właśnie te zasady naruszała.

Uchybienie tego rodzaju odpowiadało kryteriom wskazanym w przepisie art. 523 § 1 k.p.k., jako podstawy zasadnej kasacji, a jego wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, trzeba ocenić jako istotny. Całkowicie chybione okazało się natomiast twierdzenie autora kasacji, który wywodził, że również w odniesieniu do czynu przypisanego w pkt V wyroku Sądu I instancji, tj. przestępstwa zniszczenia lokalu B. na szkodę S. Z., w wyniku korekty dokonanej przez sąd odwoławczy, doszło do naruszenia zakazu z art. 443 k.p.k. Przyjęto bowiem, że skazany dopuścił się przestępstwa z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., tj. w formie podżegania, tym samym – zdaniem autora kasacji – w

sposób pośredni została dokonana korekta wyroku Sądu Okręgowego w K. w sprawie III K (...). W rezultacie tej zmiany – według skarżącego – została pogorszona sytuacja procesowa skazanego przez co naruszono zasadę *reformationis in peius* obowiązującą w postępowaniu ponownym. Według tej koncepcji, „M. C. skazany za przestępstwo w formie jego usiłowania znajdowałby się w o wiele bardziej korzystnej sytuacji procesowej, niż znajduje się będąc skazany za przestępstwo podżegania, bowiem jak wynika z treści art. 14 par 1 k.k. w przypadku usiłowania mógłby skorzystać z zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia”.

Odnosząc się do tej części zarzutu zakotwiczonego w dyrektywie płynącej z art. 443 k.p.k. wystarczy przypomnieć, że przepis art. 14 § 2 k.k. umożliwia zastosowanie instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary w wypadkach określonych w art. 13 § 2 k.k., tj. usiłowania nieudolnego. Taki zaś wypadek w tej sprawie w odniesieniu do czynu przypisanego w pkt V wyroku Sądu I instancji – nie zachodził nawet po zmianach w opisie tego czynu wprowadzonych przez sąd odwoławczy. Nie sposób zatem dopatrzeć się w tym postąpieniu Sądu Okręgowego w K. naruszenia zakazu wynikającego z treści art. 443 k.p.k.

Pozostałe zarzuty zamieszczone w kasacji obrońcy osk. M. C. zostały ocenione jako oczywiście bezzasadne, co w myśl art. 535 § 3 k.p.k. zwalniało Sąd Najwyższy z obowiązku sporządzenia pisemnego uzasadnienia.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy w części, w której wyrok sądu odwoławczego w tej sprawie został uchylony a sprawę osk. M. C. przekazano do ponownego rozpoznania, Sąd Okręgowy w K. powinien – przy określaniu podstawy wymiaru kary – uwzględnić ograniczenia wynikające z treści wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 lutego 2011 r., sygn. akt III K (...) w kontekście zakazu sformułowanego w przepisie art. 443 k.p.k., przy jednoczesnym rozważeniu możliwości skorygowania kwalifikacji prawnej czynu opisanego w pkt I wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IX K (...). Nawet przy przyjęciu koncepcji, że wyrok ten nie został w wymaganym zakresie prawidłowo zaskarżony, należy poddać analizie zastosowanie dyspozycji art. 440 k.p.k., bowiem naruszenie zakazu *reformationis in peius* może powodować rażącą niesprawiedliwość orzeczenia. Finalnie, w wypadku podzielenia uwag dotyczących

ograniczeń wynikających z treści rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 lutego 2011 r., sygn. akt III K (...) w części dotyczącej czynu opisanego w pkt XXVI aktu oskarżenia, należy też mieć w polu widzenia konsekwencje prawnomaterialne i procesowe ewentualnych zmian, w tym potrzebę kontroli z punktu widzenia ujemnych przesłanek procesowych (art. 101 § 1 k.k. w zw. z art. 102 k.k. i art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.).

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.